

บทที่ ๗ ขอบคุณดอกไม้ต้นไม้นในสวน

ในการอบรมที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรครั้งนั้น วิทยากรพูดได้ว่า “ในการปฏิบัติแนวปัญญา ไตรลักษณ์เป็นหลักสำคัญในการพิจารณา พิจารณาอะไรก็ได้หลังดูไตรลักษณ์”

ไตรลักษณ์ประกอบด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ฉันเองก็เคยได้ยินคำเหล่านี้มานานแล้ว อนิจจัง แปลว่าความเปลี่ยนแปลง ความไม่เที่ยง ทุกขัง คือความทุกข์ อนัตตา ความไม่มีอะไรเป็นตัวตน ถามใจตัวเองว่าเข้าใจคำเหล่านี้ดีมากน้อยแค่ไหน เพราะถ้าเข้าใจแค่คำแปลก็ไม่มีประโยชน์อะไรกับเราจริง ตอบอย่างซื่อสัตย์กับตัวเองที่สุดว่า ยัง...ยังไม่เข้าใจต้องแก้ด้วยตัวเอง แ่รู้ตามหนังสือ เป็นแค่การรู้จัก “ชื่อของธรรมชาติ” เท่านั้น

ทำอะไรดีล่ะ ...จำได้ว่าป้าๆน้ำๆกัลยาณมิตร บอกว่า ถ้าอยากรู้ความจริงอะไร สิ่งต่างๆรอบตัวโดยเฉพาะต้นไม้ดอกไม้ช่วยได้ ตอนนั้นฉันจึงออกจากห้องไปเดินหาความจริงในสวนใกล้ที่พัก

TIP: “ ขอเชิญชวนท่านผู้อ่านออกไปหาความจริงด้วยกันนะคะ ใจเย็นๆไม่ต้องรีบร้อน รับรองว่าต้องได้เจอความจริงแน่ๆ เป็นความจริงในแบบของใครของคนนั้น อีกด้วย ไม่ต้องเหมือนในหนังสือหรือเหมือนกับใครทั้งนั้น ถ้าท่านพบความจริงด้วยตัวเองแล้ว ก็รับรองได้ว่า จะเกิดความมั่นใจโดยไม่ต้องถามใครว่าที่เราเข้าใจนั้นถูกหรือผิด บอกไปให้ว่าต้องช่างสังเกต ช่างสงสัย ทำตัวทำใจให้เหมือนเด็ก ที่สำคัญให้คิดตามสบายอย่างเป็นอิสระ)ทางความคิด (ให้ตั้งคำถามถามตัวเอง ไม่มีถูกผิดเหมือนทำข้อสอบค่ะ แ่ต้องกล้าๆคิดหน่อย ”

ลองตั้งคำถามกับตัวเองดูซิว่า...ดอกไม้ต้นไม้นเป็นอย่างไร มีดอกไม้ใบก็แบบ หลับตาบ้าง ลืมตามองดูบ้าง ที่เห็นวันนี้เหมือนที่เห็นเมื่อวานมั๊ย ความเปลี่ยนแปลงของกิ่งก้าน ดอก ใบ แต่ละอันว่าเหมือนกันมั๊ย แตกต่างกันอย่างไร เมื่อหมดสภาพตกลงสู่พื้นดินมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ถ้าเราอยากให้ดอกไม้ที่กำลังบานสวยอยู่ขณะนี้ คงอยู่ตลอดไป จะเป็นอย่างไร ถามตัวเองดูนะคะ เมื่อเข้าใจกับความจริงทั้งสามข้อนี้)อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา(บ้างแล้ว ลองน้อมดูตัวเองว่าเราเหมือนหรือต่างกันอย่างไรกับต้นไม้เหล่านั้นบ้าง

....วันนั้นเมื่อฉันไปถึงสวนสาธารณะ ฉันตั้งหลักใจของฉันที่จะต้องทำความรู้จักกับ “ความเปลี่ยนแปลง” ให้ได้ ฉันเดินชมสวนอย่างสบายใจเช่นเคย เหลือบเห็นต้นไม้ต้นหนึ่งดอกสีชมพูบานสะพรั่งตัดกับใบสีเขียวเข้มอย่างสวยงาม ฉันชอบต้นไม้ต้นนี้มาก รู้สึกอยากให้ดอกบานสวยอย่างนี้นานๆ จึงเดินเข้าไปดูใกล้ มองอย่างพิถีพิถัน

เมื่อสังเกตดูนอกจากต้นไม้ที่มีดอกบานสะพรั่งเต็มต้นแล้ว ฉันเห็นว่าดอกบางดอกเริ่มโรย บางดอกก็เหี่ยวห้อยร่วงแรงพร้อมจะหล่นจากต้น บางดอกก็ยังตูมเป็นตุ่มเล็กๆสีเขียว หากดอกที่สวยงามสมบูรณ์แบบไม่ได้เลย บางดอกยังไม่ทันบานก็เน่าซะแล้ว ส่วนใบที่เห็นเขียวๆเป็นพุ่ม ดูใกล้ๆเห็นมีทั้งยอดอ่อน ใบที่ยังไม่แก่มาก และใบที่เป็นสีเขียวเข้ม ส่วนใหญ่ก็มีร่องรอยหนอนเจาะ บางใบก็หักงอๆมีฝุ่นเกาะ เมื่อมองเรื่อยๆลงมาถึงโคนต้นก็เห็นทั้งดอกและใบเหี่ยวๆสุ่มกันอยู่มีแมลงหวี่บินไปมา ค่อยๆย่อยสลายกลายเป็นดิน เป็นอาหารให้ลำต้นดูดกินเพื่อเจริญเติบโตต่อไป

นี่ไง “ความเปลี่ยนแปลง” ดอกที่กำลังบานสะพรั่งขณะนี้ เมื่อก่อนก็เป็นดอกตูม และดอกตูมที่เห็นตรงหน้าต่อไปก็จะบาน แต่ความเปลี่ยนแปลงไม่มีกฎตายตัว ดอกตูมก็เน่าโดยที่ยังไม่บานได้ ดอกที่บานสวยไม่นานก็เปลี่ยนแปลง ถ้าไม่โดนหนอนกิน ก็จะค่อยๆเหี่ยวและร่วงจากต้น ‘นี่ก็ไม่ได้ต่างจากเรา’ ฉันคิดในใจ เมื่อก่อนฉันก็ตัวเล็กๆเป็นเด็กทารกเนื้อตัวเต่งตึงเหมือนดอกตูม เมื่อได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมก็ค่อยๆเติบโต บางครั้งที่เป็นโรคก็เหมือนกับดอกไม้ที่โดนหนอนเจาะ ถ้าดอกไม้ดอกไหนไม่แข็งแรงหรือมีศัตรูพืชมากก็ร่วงโรยไปตั้งแต่ยังไม่บาน หรืออาจเกิดความพิการไม่สมบูรณ์อีกต่อไป ดอกไม้ก็มีอายุของมันเมื่อบานเต็มที่ก็ค่อยๆโรยราไม่ว่าสภาพแวดล้อมจะดีเพียงใดก็ไม่สามารถคงสภาพเดิมได้ ฉันก็เหมือนกัน และในที่สุดฉันก็ต้องเป็นดอกเหี่ยวร่วงพับถมที่โคนต้น เน่า เปื่อย แผลงสลายกลายเป็นดิน เป็นสภาวะสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง ไม่เหลือสภาพเดิมให้แยกแยะว่าเคยเป็นสิ่งใดมาก่อน คืออนัตตาไม่มีตัวตน ถ้าไม่มีดอกใบเหี่ยวๆร่วงลงดิน

ย่อยสลายจนเป็นดินในที่สุด ต้นไม้จะเอาอาหารจากที่ไหนเพื่อเจริญเติบโตต่อไป ดอกไม้มีวัฏจักรของมัน ฉันก็มีวัฏจักรที่ไม่ต่างกัน ดอกไม้ทำให้ฉันได้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงมีอยู่ในทุกสิ่งทุกอย่าง และที่สำคัญไม่มีกฎตายตัวให้เราคาดหวังได้เลย)ไม่เที่ยง (เราไม่มีทางรู้ว่าดอกตูมดอกไหนจะบานสวย จะบิดเบี้ยวหรือจะร่วงตั้งแต่ยังไม่บานเลย และในที่สุดของการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าดอกไม้หรือตัวฉันก็กลายเป็นดินเหมือนกันหมด

ตอนที่เห็นต้นไม้ต้นนี้ฉันรู้สึกอยากให้ออกบนต้นบานอยู่นานๆเพราะสวยดี เมื่อเห็นแล้วว่าการเปลี่ยนแปลงอยู่ในทุกสิ่ง ทำให้เข้าใจต่อไปว่า ที่เราเป็นทุกข์กันทุกวันนี้ก็เพราะว่าความคิดของเราที่ตั้งอยู่บนความไม่รู้จริงนี่เอง ที่ฉันคิดว่าอยากให้ออกไม้บานสวยไปนานๆเพราะฉันไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่คิดว่าความเปลี่ยนแปลงมีในทุกๆสิ่งจริงๆอย่างหมดใจ จึงทำให้ยังแอบหวังว่าถ้าดอกไม้อยู่นานๆก็ดีเพราะเราพอใจกับความสวยงามของดอกไม้ จึงอยากเก็บไว้ดูนานๆ คิดด้านความเปลี่ยนแปลงอย่างนี้เท่ากับทำให้ตัวเองเสี่ยงกับการเป็นทุกข์เข้าแล้ว เพราะไม่มีใครหรือสิ่งใดในโลกหนีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าอยู่ๆมีคนเดินมาเด็ดดอกไม้ที่เรากำลังชื่นชมความงามอยู่ รับรองฉันต้องไม่พอใจคนนั้นไม่มากก็น้อยอย่างแน่นอน นี่ไงความทุกข์เกิดอย่างนี้เอง แต่ถ้าเรายอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างหมดใจเรา就会รู้ว่า ดอกไม้ดอกนี้ต้องเปลี่ยนแปลงไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง คนเด็ด ลมพัดหัก หนอนกิน เหี่ยวไปเอง หรือถ้ามีคนมาเด็ดจริงๆ คนๆนั้นก็ไม่สามารถยืนเด็ดดอกไม้ได้ตลอดไป เด็ดเขาาก็ไปและต้นไม้ก็จะออกดอกใหม่ได้อีกในไม่ช้า เราก็ไม่จำเป็นต้องไปโกรธหรือไม่พอใจคนๆนั้น

ฉันพบว่าใจที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความไม่เที่ยงเท่านั้นที่จะไม่มีความทุกข์ เพราะฉะนั้นฉันจึงตั้งหน้าตั้งตาเก็บหลักฐานรอบตัวเพื่อตอกย้ำให้ใจได้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับทุกสิ่งทุกอย่างอย่างรวมทั้งตัวเองด้วยอย่างไม่มีข้อแม้และไม่มีรูปแบบตายตัว

ฉันเดินต่อไปเรื่อยๆในสวนเพื่อเก็บหลักฐานการเปลี่ยนแปลง อยู่ๆก็มีลมแรงมากพัดมา ลมแรงจนฉันต้องหลบตาเพื่อไม่ให้ฝุ่นเข้าตา เมื่อลมสงบ...ฉันลืมตาขึ้น ฉันพบใบไม้เปลี่ยนสีไปหมด ฉันเริ่มสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อครู่ ใบไม้เหล่านี้ก่อนลมจะพัดมาต้องอยู่บน

ต้นไม้ไม่ต้นไม้ต้นใดก็ต้นหนึ่งแถวนี้แน่ ก่อนหน้าที่ลมจะพัดมาก็ไม่มีลม ไม่มีใบไม้เคลื่อนไหวกลาด
บางส่วนก็ยังอยู่บนต้น เมื่อลมพัดมา ใบไม้ถูกกระแสลมพัดอย่างแรงจนหลุดออกจากต้น ส่วนที่ร่วง
อยู่แล้วก็ย้ายจากที่หนึ่งมาอีกที่หนึ่ง ถนนที่สะอาดสะอ้านเมื่อครู่ไม่มีแล้ว จำนวนใบของต้นไม้แต่
ละต้นในบริเวณนั้นก็ไม่เท่าเดิม ฉันทัดอาดสะอ้านก่อนลมพัดตอนนี้ก็เต็มไปด้วยฝุ่น ทำให้เห็นว่า
ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทุกขณะจริงๆ จนทำให้หาคำจำกัดความสิ่งต่างๆรวมทั้งตัวเราเองให้
ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ได้ยาก เพราะมันเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

ฉันพบว่าทุกๆขณะที่ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ทั้งให้ช่วงที่ผ่านไปนั้นเป็นเพียงอดีต ไม่ใช่
ของจริงอีกต่อไปเหลือเก็บไว้แต่ความทรงจำ เหมือนเราเอานั่งมาฉายดูกันจริงๆแล้ว
ภาพเคลื่อนไหวที่เราเห็น ก็คือภาพหลายๆภาพเรียงต่อกัน แล้วให้ความเร็วเป็นตัวเชื่อม ภาพแต่ละ
ภาพผ่านสายตาเราเพียงแวบเดียว ภาพที่เห็นตรงหน้าเมื่อครู่ขณะนี้ก็ไม่มีแล้วเพราะมีภาพใหม่มา
แทนที่ แล้วภาพที่เห็นขณะนี้ก็ต้องผ่านไปเช่นกันเป็นอย่างนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ชีวิตเราก็เหมือนกัน แต่
ละขณะที่เราได้สัมผัส ที่เรารู้สึก ที่เรามี ที่เราเป็น ก็อยู่กับเราแค่ชั่วครู่แล้วก็ผ่านไป เหลือแต่ความ
ทรงจำที่ไม่มีตัวตนอีกแล้ว อดีตแม้แต่เมื่อวินาทีที่แล้วก็ไม่มีความหมายอีกต่อไป ถ้าเราไม่ยอมปล่อยให้
อดีตหรือสิ่งที่ไม่มีตัวตนแล้วผ่านไปก็ทำให้ใจเราเป็นทุกข์เท่านั้นเอง

ลองย้อนไปคิดถึงที่ผ่านมามาของเราก็ได้ อย่างเมื่อก่อน เวลาฉันอยู่บ้านแล้วเพื่อนปาก็สถาน
ไม่อยู่ฉันมีความสุขมาก ออกมานั่งห้องนั่งเล่น ทำกับข้าวอย่างสบายใจ แต่พอเพื่อนปาก็สถาน
กลับมา ฉันจะรู้สึกเชิงต้องกลับเข้าไปหมกตัวในห้องหรือไม่ก็ออกไปข้างนอกซะเลย แล้วก็คิดว่า
ทำไมจะต้องกลับมาตอนนี้ด้วยนะ! นี่ก็เป็นหลักฐานอันหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับความ
เปลี่ยนแปลง พอใจสิ่งไหนก็อยากให้อย่างนั้นคงอยู่อย่างนั้นนานๆ แต่ถ้าไม่พอใจสิ่งไหนก็อยากให้
สิ่งนั้นเปลี่ยนแปลงเร็วๆ (แต่ต้องเปลี่ยนไปในทางที่เราอยากให้เป็นด้วยนะ)

แล้วท่านผู้อ่านล่ะคะ...พบอะไรในสวนกันบ้าง

...การเดินเล่นในสวนในวันนั้น เป็นครั้งแรกในชีวิตที่ฉันได้เปิดโอกาสให้ใจได้เรียนรู้ความ
จริงตามความเป็นจริงของโลก ได้เข้าใจเบื้องหน้าเบื้องหลังของความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นอยู่เนืองๆว่าที่

แต่ก็มาจากรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในความเป็นไปของสิ่งต่างๆรอบตัว แต่ก็ยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น ฉันได้ตั้งหลักให้กับใจของฉันว่า ต่อไปถ้ามีความทุกข์ใจเกิดขึ้นอย่าได้ด่วนตีโพยตีพายไปเหมือนเมื่อก่อนที่ผ่านมา ให้คิดทบทวนดูก่อนว่า เราพยายามจะยึดให้อะไรคงเดิม ให้มันเที่ยงอยู่อย่างนั้น หรือไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือว่าเราลืมที่จะปรับตัวให้ทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปไม่รู้จบหรือไม่ หรือมัวแต่หลงอยู่กับสิ่งที่ไม่ใช่ของจริงหรือไม่ เพราะทั้งหมดนี้แหละที่เป็นสาเหตุของทุกข์ในใจเราที่แท้จริง โดยมีความไม่รู้จริง ไม่ยอมรับความจริงเป็นตัวการใหญ่